

Myung Yong Kim

AZ OHN TEOLÓGIA
HOLISZTIKUS TEOLÓGIA

KOREAI TEOLÓGIAI KÖNYVTÁR

Myung Yong Kim

AZ OHN TEOLÓGIA
HOLISZTIKUS TEOLÓGIA

fordította:
Bölcskei Erzsébet

DRHE
Dogmatika Tanszék
Debrecen, 2016

Sorozatszerkesztők:
Bölcskei Gusztáv és Kovács Ábrahám

Szakmai lektor:
Kovács Ábrahám

Kiadja:
Debreceni Református Hittudományi Egyetem
Dogmatika Tanszék

Felelős kiadó:
Bölcskei Gusztáv

Fordította:
Bölcskei Erzsébet

Borítóterv és tördelés:
Mikáczó Kamilla

ISSN 2498-8340
ISBN 978-963-8429-91-9

magyar
nyomdaipari termék
NYOMDA- ÉS PAPIRIPARI SZÖVETSÉG

A kiadvány a debreceni könyvnyomtatás
négy és fél évszázados hagyományait őrző
Alföldi Nyomda Zrt.-ben készült a 2016. évben
Felelős vezető: György Géza vezérigazgató

TARTALOM

- 7 **Előszó**
- 9 **Bevezető**
- Ohn teológia**
- 11 Holisztikus teológia
Myung Yong Kim
- 13 **I. Mi az Ohn teológia?**
- 17 **II. Teológiai fejlődés Koreában az Ohn teológia felé**
- 17 Hyung Ryong Park fundamentalista teológiája
- 20 Yong Ghi Cho hármasság teológiája
- 23 Minjung teológia
- 25 Jong Sung Rhee TongJun (holisztikus) teológiája
- 29 **III. Az Ohn teológia határai és célkitűzése**
- 29 Az Ohn teológia határa
- 31 Az Ohn teológia célja
- 35 **IV. Az Ohn teológia jellemzői**
- 35 Szentháromságot valló teológia
- 36 Isten uralmának és kegyelmének teológiája
- 39 A teljes evangélium
- 41 Teológia az Isten országáért
- 44 Dialogikus teológia
- 46 Imádságos teológia
- 48 A szeretet etikája
- 48 Összegzés
- 51 **Bibliográfia**

ELŐSZÓ

A magyar és a koreai reformátusság kapcsolata immár több évtizedes múltra tekint vissza. Koreai misszionáriusok jelenléte Magyarországon, majd hivatalos kapcsolatfelvétel és testvéregyházi megállapodás létrejötte, kölcsönös látogatások egymás zsinati ülésein, gyülekezetekben, ifjúsági csereprogramok, majd a Budapesten működő koreai református gyülekezet hivatalos befogadása a Magyarországi Református egyházba jelzik ennek a sokrétű kapcsolatrendszernek az egyes állomásait. A kölcsönös egymásra csodálkozás időszaka után (robbanásszerű létszámnövekedés, missziói intenzitás az egyik oldalon, több évszázados református örökség őrzése a másikon) eljött az ideje annak, hogy egymás teológiai gondolkodását alaposabban megismerjük. Ebből a célból indítottuk el azt a koreai-magyar református konferenciasorozatot, melynek jegyében közösen gondolkodhatunk azokról a teológiai témákról, amelyek kölcsönös érdeklődésre tarthatnak számot, s amelyek eredményeként talán közösen képviselhetünk református álláspontokat az ökumenikus szintéren is.

Nagy örömmre szolgál, hogy ezzel a kiadvánnyal elindíthatjuk azt a sorozatot, amely első lépéseként átfogó képet kaphatunk a koreai református teológiai gondolkodás történetének legfontosabb állomásairól, s közelebb kerülhetünk a koreai református titok felfedezéséhez és megfejtéséhez.

Az Ohn teológia arra tesz kísérletet, hogy ötvözze a klasszikus európai református gondolkodás alapelemeit a misszió útján Koreába eljutott újkori, elsősorban angolszász teológiai örökséggel, s beágyazza azt a saját koreai hagyományrendszerébe. Izgalmas vállalkozás, s egyben nagy segítség számunkra, hogy eligazodjunk ennek a kortárs református gondolkodásnak és gyakorlatnak a világában. Kívánom, hogy minél többeket segítsen ez a könyv, és a sorozat további kötetei abban az erőfeszítésben, amely a teológiát mindig a hit kritikai reflexiójaként értelmezi.

Debrecen, 2016 reformáció havában

Bölcskei Gusztáv

BEVEZETŐ

Az Ohn teológia egy olyan teológiai irányzat, amely Koreában alakult ki, és amely a Luther és Kálvin nevével fémjelzett protestáns hagyományok alapjára építkezve egyesíti – koreai földön – számos ökumenikus, evangéliumi és pünkösdi irányzat válogatott elemeit. Azzal a céllal jött létre, hogy megteremtse a teológia teljességét, megoldást kínálva a Hyung Ryong Park-féle fundamentalizmus, Yong Ghi Cho “hármás áldás” teológiája és a Minjung teológia gyenge pontjaira. Előzményeinek tekinthető Korea talán legmegbecsültebb lelkipásztorának, Kyung Jhig Han tiszteletesnek a teológiája, valamint Jong Sung Rhee ún. TongJun (holisztikus) teológiája. Emellett mélyen gyökereznek benne Karl Barth, illetve Jürgen Moltmann legfontosabb gondolatai is.

Az Ohn teológia az egész világra kiterjedő teljes, egységes teológia. Habár az egyházi teológia elengedhetetlenül fontos, általában mégis jellemző rá, hogy némiképp szűklátókörű, sőt, rövidlátó. Mindennél nagyobb szükségünk van egy olyan teológiára, amely a világot az Isten országa irányába tereli, és azzal összhangba hozza. Az Ohn teológia éppen ezt a küldetést hivatott betölteni. Ha egy teológia nem teljes, akkor képtelen megakadályozni, hogy a világ káoszba fulladjon; nem tudja elérni, hogy ne gonoszság és tragédiák sora legyen úrrá a földön. A Szentírás szavai a teológiára is igazak: „Ti azért legyetek tökéletesek [az itt használt görög *teleioi* szó jelentése: ‘tökéletes’ vagy ‘teljes’], mint ahogy mennyei Atyátok tökéletes” (Mt 5,48). Égető szükségünk van egy teljes, egységes teológiára, ami az egész világról szól, a világ fennmaradásának és békéjének érdekében.

A jelen formában megjelenő Ohn teológiáról már korábban elhangzott egy előadás 2014. május 13-14-én a szöuli Presbiteriánus Egyetem és Teoló-

giai Szemináriumban megrendezett 15. Nemzetközi Szimpózium során, abban a szekcióban, melynek témája a „XXI. századi teológia és gyakorlat Ázsiában és a csendes-óceáni térségben” volt. A könyv azzal a reményteli céllal íródott, hogy az ázsiai és a csendes-óceáni teológia összhangba kerüljön az Ohn teológiával, jelentősen hozzájárulva az ázsiai-csendes-óceáni térség életéhez és békéjéhez.

Az Ohn teológia a koreai egyház középpontjában áll. Egybeesik és párhuzamosan fejlődött a Koreai Presbiteriánus Egyház (TongHap) teológiájával, tükrözve a magasan képzett evangéliumi teológus közösség többségének teológiai világlátását. Hasznos útmutató azok számára, akik szeretnék közelebbről megismerni a mai koreai egyház legfőbb teológiai irányzatát. Az Ohn teológia azonban nem csupán a mai koreai egyház lelkületét és tanításait tükrözi. Megtalálható benne az az irány és ideál, amely felé haladnia kell az egyháznak, a világnak és a teológiának egyaránt.

OHN TEOLÓGIA

HOLISZTIKUS TEOLÓGIA

MYUNG YONG KIM

Az Ohn teológia (holisztikus teológia) a koreai teológia 130 évének kiteljesedése és egyben csúcspontja. Az Ohn teológia olyan teológia, amelynek célja a teológiai teljesség és tökéletesség elérése, az egész világra vonatkozóan. Az Ohn teológia Koreában alakult ki a Tonghap Koreai Presbiteriánus Egyházban¹, ezen belül abban az intézményben, melynek mai elnevezése Presbiteriánus Egyetem és Teológiai Szeminárium. Mivel a Koreai Presbiteriánus Egyház a koreai egyházak központi felekezete, ezért az Ohn teológiára úgy is tekinthetünk, mint ami Korea központi teológiája. Az Ohn teológia a Jong Sung Rhee által létrehozott TongJun teológia szintiszta koreai kifejeződése.² Az Ohn teológia és a TongJun teológia nem két teljesen különböző teológiai irányzat, ugyanakkor az Ohn teológiának vannak olyan aspektusai, amelyek a TongJun teológiából nőttek ki. A jelen előadás bemutatja, hogy mi jellemzi az Ohn teológiát; hogy hogyan alakult ki a koreai teológiából az Ohn teológia; illetve, hogy miért mondhatjuk, hogy az Ohn teológia a koreai teológia 130 évének kiteljesedése és csúcspontja.

¹ Továbbiakban KPE angolul Presbyterian Church of Korea, rövidítve: PCK.

² Jong Sung Rhee TongJun teológiájáról lásd Jong Sung Rhee, et al.: Tongjun shinhak [TongJun teológia] (Szöul, Presbiteriánus Egyetem és Teológiai Szeminárium Kiadó, 2004), 13–116.

I. MI AZ OHN TEOLÓGIA?

Az Ohn teológia tulajdonképpen egy alternatív elnevezés a TongJun teológiára. A TongJun név a kínai írásjelekből ered, de ha pusztán a koreai szótöveget használjuk, akkor az elnevezésből “Ohn” lesz. Tehát ebben a tekintetben mind a TongJun, mint az Ohn teológia a szónak ugyanazt a jelentését használja. A TongJun teológiát Jong Sung Rhee indította el, és abban az intézményben fejlődött ki, amelynek mai elnevezése Presbiteriánus Egyetem és Teológiai Szeminárium. Az irányzat hamar a Tonghap Koreai Presbiteriánus Egyház teológiájává vált. Konkrét jellemzőit az egykori Presbiteriánus Főiskola és Teológiai Szeminárium 1985-ös teológiai küldetésnyilatkozatában és 2001-es teológiai oktatási filozófiájában ismertették, és tulajdonságai egyértelműen megjelennek a Tonghap KPE hitvallásaiban. “Evangelizáció a Jézus Krisztus evangéliumával és az Isten országának láthatóvá tétele”³ – ez a mottó, amely 1998-ban a Presbiteriánus Főiskola és Teológiai Szeminárium hivatalos filozófiája lett, nem más, mint a TongJun teológia lényegének rövidített változata.

³ A Presbiteriánus Egyetem és Teológiai Szeminárium oktatási filozófiáját 1998-ban alakítottuk ki a Koreai Egyetemi Oktatási Tanács által felügyelt Átfogó Egyetemi Akkreditáció készítése során. Ebben az időszakban az egyetemi ügyekért felelős igazgatóként ráébredtem, hogy az egyetem nem rendelkezik oktatási mottóval, és létrehoztam egy bizottságot, hogy megfogalmazzunk egy ilyen mottót. A bizottság a következő mottót választotta: „Evangelizáció a Jézus Krisztus evangéliumával és az Isten országának láthatóvá tétele”. Miután a tantestület is jóváhagyta, ez lett az intézmény hivatalos oktatási filozófiája. Az egyetem alapelvei mellett – „kegyesség és tudományosság” – ezt a mottót a mai napig széles körben használják, mivel jól szimbolizálja az egyetem teológiáját és szellemiségét.

Az Ohn teológia az egész világra vonatkozó teológia. Az Ohn teológia elengedhetetlenül fontos az egyház számára, ugyanakkor nem kizárólag egyházi teológia. Az Ohn teológia vágya, hogy az Isten uralma az egész világon megnyilvánuljon. Ez azt jelenti, hogy az Ohn teológia az kívánja elérni, hogy az egész világ összhangba kerüljön az Isten orszárával, és végső soron azt munkálja, hogy eljöjjön az Isten országa a földre.⁴

Az Ohn teológia a teológia teljességére törekszik. Az Ohn teológia szemben áll számos szűk látókörű és töredezett teológiai irányzattal. Az olyan szűk látókörű teológiák, amelyek gyakran alakulnak ki harmadik világbeli országokban, nem azt az utat járják be, mint az Ohn teológia. Annak érdekében, hogy egy teljesebb teológiát sikerüljön megvalósítani, az Ohn teológia előszeretettel folytat párbeszédet a legkülönbözőbb teológiákkal és eszmékkel, és arra törekszik, hogy holisztikus nézőpontot alakítson ki. Az Ohn teológia megbecsüléssel tekint mind az első világ, mind pedig a harmadik világ teológiáira. Az Ohn teológia Jézus Krisztust mint a legfőbb hatalmat tekinti alapjának, de emellett nyitott a Szentlélek csodálatos munkájának megnyilatkozásaira a világ minden részén, amelyek a szabadságban és az életben mutatkoznak meg. Az Ohn teológia dialogikus teológia; olyan pneumatologikus teológia, amely a Biblián, valamint a szabadság és az élet teológiáján alapul.

Felmerül tehát a kérdés, hogy miért szükséges más elnevezést, az Ohn teológiát használni a TongJun teológia helyett. Ennek egyik oka, hogy a koreai ember számára egy koreai szó közelebb áll és könnyebben értelmezhető; másrészt a kínai szógyök használata némileg korlátozna bennünket. A "TongJun" szó jelentése az integrációra utal. Az Ohn teológia célja azonban nem az integráció, hanem egy teljes és mindent magába foglaló teológia létrehozása. Az integráció módszer ugyan lehet, de cél semmiképp. Az Ohn teológia a teológiai teljességet célozza meg. Anélkül, hogy szűklátókörű vagy rövidlátó lenne, mindent leír a maga teljességében, ami Istennel kapcsolatos. Mivel a Mindenható a kozmosz Istene, helyénvalóbb a koreai "Ohn" szóval jellemezni azt a teológiát, amely magába foglalja az emberiség és a teremtett világ egészét, és az Istennel kapcsolatos összes és teljes tudást közvetíti.

⁴ Rhee TongJun teológiája az Isten országáért küzd. Az Ohn teológia azonban a Rhee-féle teológiánál nagyobb hangsúlyt fektet az Isten országának láthatóvá tételére.

Annak érdekében, hogy jobban megértsük, mit is jelent az „Ohn” az Ohn teológiában, talán érdemes a holdat említeni példaként. A félhold nem egyenlő a teliholddal. A múltban a koreai egyház életét „fél” teológiák uralták, a különböző teológiai körök rendkívül tragikus és szívszorító szakadékokat és harcokat idéztek elő a koreai egyházon belül, és ez a helyzet mind a mai napig tart. Az a fajta szűklátókörű teológia, amely képtelen volt megérteni az Egyházak Világtanácsa (EVT) 2013-as puszani konferenciájának szellemiségét és teológiáját, szörnyű konfliktusokhoz és vitákhoz vezetett a koreai egyházon belül, ami országszerte neveltség tárgyává tette az egyházat. A legtöbben azok közül, akik azon munkálkodtak, hogy enyhítsék ezt a konfliktust és megteremtsék az egyház egységét, osztottak az Ohn teológia szellemiségében.⁵ Ahogy a növekvő vagy fogyó hold csupán a holdnak a fele, úgy a telihold viszont a teljes, egész hold. Az Ohn teológia célja, hogy a lehető legteljesebb módon, hiánytalanul jellemezze Istent, és tanítsa az Ő lényegét.

A Püskösi Egyházban megjelenő jelmondat, a „teljes evangélium” – amely segítségével a spirituális kereszténységet igyekszik megvalósítani –, részben egybeesik az Ohn teológia törekvésével. Az Ohn teológia szempontjából az a fajta tágabb értelmezés, amely Jézus üdvözítő munkálkodására úgy tekint, mint amely magába foglalja a fizikai test megmentését a szegénységtől, valóban rendelkezik egy pozitív dimenzióval. Az Ohn teológiában is megtalálható egy fajta holisztikus szoteriológia, amely nem csupán a lélek, hanem a fizikai test üdvözülésével is foglalkozik. Az EVT az 1975-ben Nairobiban megrendezett nagygyűlése során használta a „teljes evangélium” és a „holisztikus misszió” kifejezéseket. Ezt is értelmezhetjük úgy, mint a világegyház törekvését az Ohn teológia felé. Az Ohn teológia szerint az egyén üdvözülése mellett ugyanolyan fontos a *Missio Dei* által hangsúlyozott társadalmi és történelmi üdvözülés és felszabadulás. Az Ohn teológia pozitívan tekint az 1989-ben megrendezett Második Lausanne-i Világevangelizációs Kongresszuson elfogadott Manilai Kiáltványra, amely a „teljes evangéliumról” szól,

⁵ Koreában az Ohn teológia rendelkezik a legtöbb ökumenikus vonással. Az Ohn teológia nyitott, nem pedig zárt. Nyitott az együttműködésre az Isten országának láthatóvá tételében, még akkor is, ha sok ponton mutatkoznak gondolkodásbeli eltérések másokkal, feltéve, hogy a legfontosabb teológiai nézetek megegyeznek.

mert ezt megelőzően az evangéliumi egyházak nem álltak ki határozottan az egyház olyan feladatai mellett, mint az igazságosság, a béke, valamint a teremtésvédelem. Az Ohn teológusok üdvözlik és örömmel tapasztalják, hogy a világteológia az Ohn teológia irányába fejlődik.⁶ Az Ohn teológiában csúcsosodik ki mind a pünkösdi, mind az evangelikál és az EVT teológia. Olyan teológia ez, amelyben a Jézus Krisztus evangéliumán alapuló krisztológia dimenziója, illetve az Isten országának megnyilvánulásán alapuló pneumatológia dimenziója szoros kapcsolatban áll egymással a perichorézisz által. Ez a pneumatologikus teológia arra törekszik, hogy létrehozza az Isten országát az alapján a teljes evangélium alapján, amely Jézusban mutatkozott meg.

⁶ További magyarázatért lásd Jong Sung Rhee, et al.: *Tongjun shinhak* [TongJun teológia] (Szöul, Presbiteriánus Egyetem és Teológiai Szeminárium Kiadó, 2004), 54–59.

II. TEOLÓGIAI FEJLŐDÉS KOREÁBAN AZ OHN TEOLÓGIA FELÉ

Hyung Ryong Park fundamentalista teológiája

Az elmúlt száz év legnagyobb hatású teológiája a koreai egyházban kétségtelenül a fundamentalista teológia volt. Habár a fundamentalista teológia eredetileg az Egyesült Államokban alakult ki, mély gyökereket vert Koreában, és a koreai felekezetek többsége is magáévá tette, és hitéletüket ez a fajta teológia alapozta meg. A mai napig igaz, hogy a legerősebb hatású teológia, amellyel Koreában találkozhatunk, a fundamentalista teológia. E tekintetben tehát a fundamentalista teológia koreai teológiává vált. Koreában elképesztő ellenállással fogadták és igyekeztek megakadályozni az EVT 2013. évi, Puszanban megrendezett Nagygyűlését, és az ellenállásban részt vevő szinte valamennyi felekezet és egyház a fundamentalista teológia követője volt.

Az, hogy a fundamentalista teológia Koreában is megjelent, nagymértékben Hyung Ryong Parknak köszönhető. Park az egyesült államokbeli princetoni szemináriumban tanult, ahol nagy hatással volt rá John Gresham Machen. Ennek köszönhető, hogy Park arra törekedett, hogy a Machen-féle fundamentalizmust elterjessze Koreában is. Fáradhatatlan igyekezetének köszönheti a "koreai Machen" elnevezést is, amellyel gyakran illették. Határozottan ellenezte a bibliakritikát, mert abszolút módon hitt a Biblia tévedhetlenségében és szó szerinti értelmezésében, ami a fundamentalista teológia egyik alaptézise. A bibliakritikára úgy tekintett, mint liberális teológiára, a liberális teológiára pedig mint a helyes teológia ellenségére. Karl Barth-ot liberális teológusnak és személyes teológiai ellenségének tartotta és támadta,⁷

⁷ Park Barth-kritikájáról és annak okairól lásd Myung Yong Kim: „The Reception of Karl Barth in Korea” [Karl Barth fogadtatása Koreában]. In *Dogmatics after Barth*:

mivel úgy vélte, Barth helyesli a biblikritikát, mint szükséges lépést afelé, hogy Isten ígését jól értelmezzük. Park kritikája – amellyel Barth teológiáját illette – vált a Koreai Presbiteriánus Egyház kettészakadásának legfőbb okává. Annak ellenére, hogy Jae Joon Kim, a Krisztus Presbiteriánus Egyház teológiai atyja többször hangsúlyozta, ő szilárdan hiszi, hogy a Biblia Isten szava, Park továbbra is fenntartotta, hogy az, aki elfogadja a biblikritikát, bizonyosan nem hisz abban, hogy a Biblia Isten szava. Végül ez vezetett ahhoz, hogy a Koreai Presbiteriánus Egyház felekezetéből Jézus Presbiteriánus Egyház és Krisztus Presbiteriánus Egyház lett.

Machen halálát követően Parkra nagy hatást gyakorolt Carl McIntire, egy amerikai antikommunista fundamentalista. 1959-ben, amikor a Jézus Presbiteriánus Egyházban ismét szakadás történt, és egyik felét TongHap néven Kyung Jhig Han vezette tovább, másik felét pedig maga Park, HapDong néven, Han csoportja a princetoni szeminárium illetve a mai Amerikai Presbiteriánus Egyház (PCUSA) teológiáját követte, a Park irányította csoport azonban továbbra is a fundamentalista tábor erősítette, és ideológiailag McIntire antikommunista útjára lépett. A Jézus Presbiteriánus Egyház 1959-es szakadásához az vezetett, hogy az egyház nem tudott megegyezni abban, csatlakozzanak-e felekezeti tagként az Egyházak Világtanácsához; ugyanakkor a legfontosabb teológiai vita a kommunizmushoz kapcsolódó ideológiák körül forgott. Park úgy vélte, az egyházat elfogadhatatlan mértékben károsítja, ha az EVT kommunista országok egyházait is felveszi tagjai közé, és McIntire útját követve hevesen tiltakozott az EVT-tagság ellen. Park szilárd meggyőződése volt, hogy az egyház akkor maradhat hű önmagához, ha az antikommunizmus útján jár. Mivel Park a maga idejében ennyire ellenezte az EVT tevékenységét, a Koreában működő fundamentalista gyülekezetek és felekezetek a mai napig nem hithű, hanem eretnek csoportnak tekintik az EVT-t, és erőteljesen tiltakoztak a 2013-as puszani nagygyűlés ellen.

Park fundamentalista teológiájának legfőbb problémája, hogy mivel ragaszkodik a Biblia abszolút tévedhetetlenségéhez, óhatatlanul konfliktus me-

Facing Challenges in Church, Society and the Academy, szerk. Günter Thomas, Rinse H. Reeling Brouwer és Bruce McCormack (Lipscse: CreateSpace Independent Publishing Platform, 2012), 15–19.

rül fel a bibliai világnézet és a mai tudományos világnézet között. Többek között ezzel magyarázható, hogy a koreai értelmiség nagy része úgy érzi, nem tud közösséget vállalni az egyház tanításaival. A számos etikai kérdésben – ideértve a női lelkipásztorok felszentelését – megmutatkozó modernizmus előtti álláspont jelenti a másik fő problémát. Azok a koreai felekezetek, amelyekre nagy hatást gyakorolt Park teológiája, a mai napig nem engedélyezték a nők felszentelését.

További probléma Park fundamentalista teológiájával, hogy félreértelmezi az Isten országát. Szélsőséges módon kritizálta a tizenkilencedik század liberális teológiáját, és minden olyan értelmezést, amely az Isten országának evilági létéről szólt, liberális unortodoxiának tekintett, miközben egy peszsimista történelemszemléletet hozott létre, amely szerinte a hit megfelelő és hagyományos formája. Park eszkatológiája szerint az emberi történelem folyamatosan hanyatlik, és a jövőben az ördög fogja uralni; hét év szörnyű gyötrellem várható; az egyház jelentős üldöztetésnek lesz kitéve; és számtalan szent szenved majd mártírhalált. Mivel Park úgy gondolta, már előre elrendeltetett, hogy a világot az ördög fogja uralni, szerinte a világtörténelem megreformálása és az Isten országának evilági megteremtése csupán a liberális teológusok bibliaellenes és nem hithű elképzelése.

Park úgy gondolta, az Isten országa a mennyországban található, és Jézus második eljövetelekor fog alászállni a földre. Ennek megfelelően tehát az egyház missziója nem az, hogy kiterjessze az Isten országát a világ megreformálásával, hanem hogy megmentse az ebben a világban elpusztuló lelkeket, és a mennybe küldje őket. Az ő teológiája csak és kizárólag az evangelizáció teológiája. Nem tekinti fontosnak az egyház politikai és társadalmi felelősségét. Ami ezzel szemben fontos Park szerint, az a lélek megmentése és mennybe küldése, mivel az egyház az üdvözülés bárkája: nem a politika megreformálása a fontos, hanem új gyülekezetek létrehozása, illetve misszionáriusok küldése idegen vidékekre.

A fent említett tulajdonságok miatt Park teológiája lélekközpontú teológiának tekinthető. Az ő teológiája ugyan a lélek teológiája, de nem teljes, tehát nem *ohn* teológia. Parkot mélyen foglalkoztatta a lélek, a világ azonban nem. Park fundamentalista teológiája megmutatkozott a koreai egyházban és a koreai történelemben is, annak minden erősségével és gyengeségével együtt. Az

ő kizárólagosan az evangelizációra összpontosító teológiája arra készítette az őt követő felekezeteket és gyülekezeteket, hogy az evangelizáció érdekében mozgósítsanak, amelynek eredményeképpen óriási mértékben nőtt a koreai keresztények és gyülekezetek száma. Ugyanakkor a koreai demokrácia előtti sötét korban alig lehetett olyan Parkot követő keresztény vezetőt találni, aki a demokrácia megteremtésének ügyén munkálkodott volna. A Park fel fogásában osztozók nem értették meg a jelentőségét az igazságtalanság elleni harcnak, az emberi jogok megteremtésének, vagy éppen a demokráciáért való küzdelemnek; ezért aztán különösen passzívnak mutatkoztak, sőt bizonyos esetekben még össze is játszottak az akkori diktatórikus rezsimmel. Park szemlélete teológiaként képtelen volt az egyházat abban szolgálni, hogy az történelmileg felelős egyházzá válhasson.

Yong Ghi Cho hármas áldás teológiája

Yong Ghi Cho nem csak Korea, hanem világszerte a pünkösdi egyház ikonikus alakja. Ő alapította a Joidói Teljes Evangéliumi Egyházat – amely később a világ legnagyobb gyülekezete lett –, és egész életét annak szolgálatába állította. Teológiája rendkívül nagy hatást gyakorolt a koreai pünkösdi gyülekezetekre, és az ő teológiájukká is vált. Hatása ugyanakkor nem kizárólag a pünkösdi gyülekezeteken érezhető. Teológiai hatása megtalálható abban a Szentlélek-mozgalomban is, amely széles körben elterjedt a koreai gyülekezetek között.

Cho teológiája az ötös evangélium és a hármas áldás teológiája. Az ötszörös evangélium az újjászületés, a megszentelődés, a gyógyulás, a második eljövétel és a Szentlélekkel való töltekezés ötösére utal; ez lényegében megegyezik a Koreai Szentség Egyház négyes evangélium tanításával (ahol a négyes áldás az újjászületés, a megszentelődés, a gyógyulás, illetve a második eljövétel), amelyhez Cho hozzátette a Szentlélekkel való töltekezést.

Yong Ghi Cho teológiájának egyedülálló volta a hármas áldásban keresendő, amelyet háromlépcsős szoteriológiának is neveznek. A hármas áldás János 3. levele 1. fejezetének második versén alapszik: „Szeretett testvérem, kívánom, hogy mindenben olyan jó dolgodd legyen, és olyan egészséges légy,

amilyen jó dolga van a léleknek,” ami Cho értelmezésében azt jelenti, hogy amikor a léleknek jó dolga van, abból természetesen következik, hogy az ember egészsége is áldásokkal lesz teli, és élete minden más területét is a jólét jellemzi. Cho szerint Jézus kereszthalálával magára vette és elszenvedte betegségeinket és szegénységünket a kereszten. Következésképpen, ha hiszünk Jézusban és az ő kereszten végbevitt munkájában, akkor megszabadulhatunk a betegségektől és a szegénységtől.

Cho hármás áldás teológiája óriási reménnyel töltötte el a koreai háborút követő időszakban rettenetes szegénységtől és betegségektől szenvedő koreaiakat. Ez a háromlépcsős szoteriológia, amely összekötötte a Jézusban való hitet, illetve a betegségektől és a szegénységtől való megszabadulást, a remény alapelvevé vált, és ez adta a döntő lökést ahhoz, hogy a Joidói Teljes Evangéliumi Egyház a világ legnagyobb lélekszámú gyülekezetévé válhasson. Cho teológiája egy teljesen új dimenzióra mutatott rá Park teológiájához képest, amely a lélek üdvözülésére fókuszált. Ez az új dimenzió nem volt más, mint az üdvözülés evilági aspektusa. Cho nem csupán a lélek üdvözülésével foglalkozott, hanem az ember saját életében is megtapasztalható világi üdvösséggel is, ami gazdasági szinten olyan konkrét kérdéseket is érintett, mint a szegénységtől való megszabadulás. Cho szoteriológiája a remény evangéliumát jelentette sok szegény és beteg ember számára, és ez a remény-evangélium mozdította elő a Koreai Pünkösdi Egyház növekedését.

Mind a koreai Minjung teológia, mind Cho hármás áldás teológiája azt tűzte ki célul, hogy megmentse az embereket. Mindkettő háttérben felsejlik az a történelmi háttér, amelyben Korea egészen az 1980-as évekig kétségbeesett küzdelmet folytatott a szegénység ellen. Amennyiben a Minjung teológia célja az volt, hogy reménységet adjon a szegényeknek a társadalom politikai és gazdasági szerkezetének megváltoztatásával, akkor a Cho-féle teológia azt tűzte ki célul, hogy a Szentlélekkel való közvetlen találkozón keresztül adjon reményt az embereknek. Cho azt hirdette, hogy Krisztus megváltó kegyelme megszabadít minket az átoktól és a szenvedéstől, és ennek az újfajta kegyelemnek a munkálkodása a Szentlélek által tárul fel.

Cho teológiájának gyengesége abban mutatkozik meg, hogy a Szentlélek munkálkodását csupán a magánszféra területére vonatkoztatta. Cho nem értette meg, mi módon munkálkodik a Szentlélek a politika vagy a társadalom

színterén.⁸ A mai teológia szemszögéből Cho teológiája egyfajta élet-teológia; ugyanakkor az a fajta tudatosság az igazságosság és béke fontosságáról, amelyet a 2013-as puszani EVT mottó – „Élet Istene, vezess minket igazságra és békére” – is hangsúlyoz, nem lelhető fel Cho teológiájában. Ő csak azt a Megváltó Jézust ismerte, aki megszabadít bennünket a betegségetől és a szegénységtől az egyéni életünkben. Habár kétségtelen, hogy Cho teológiája volt a Koreában megjelenő élet-teológia eredete, ezzel együtt jelentős hibái is vannak.

Cho teológiájának valódi fejlődése akkor következett be, amikor találkozott Jürgen Moltmann német teológussal.⁹ Cho néhányszor meghívta Moltmann-t a gyülekezetébe, és az itt folytatott beszélgetések során felismerte saját teológiájának néhány hibáját. Mind Cho, mind Moltmann teológiájában fellelhetők az élet-teológia bizonyos elemei; ugyanakkor míg Cho teológiája a magánszféra élet-teológiája, a Moltmanné magába foglalja a politika, a történelem és a nyilvánosság színterét is. A Moltmann-nal folytatott beszélgetések nyomán Cho ráébredt élet-teológiájának gyengeségeire a politika és a történelem területén, és 2005 óta foglalkozik az igazságosság, a béke és a teremtett világ megóvásának kérdéseivel is.¹⁰ Ettől függetlenül aligha állíthatjuk, hogy Cho hármás áldás teológiájában teljes súlyával megjelenik az élet-teológia politikai és történelmi dimenziója.

⁸ Ez a probléma nem kizárólag Cho-nál jelenik meg, hanem a pünkösdi teológia egészében. Moltmann kifogásolta is a pünkösdi egyházak jelenlétének hiányát a békemozgalmakban. Lásd J. Moltmann: *Quelle des Lebens* (München: Kaiser Verlag, 1997), 66.

⁹ Moltmann és Cho 1995-ben találkoztak először. E találkozás során mindketten felismerték, hogy közös tapasztalatokkal rendelkeznek, és ugyanúgy értelmezik az élet Istenét. 1995 után Cho két alkalommal, 2000-ben és 2004-ben hívta meg Moltmann-t a gyülekezetébe.

¹⁰ Cho 2005-ben Moltmann-nak címzett levelében azt írta, megváltozott. Említést tett arról, hogy társadalmi és történelmi szinten elégtelennek találja teológiáját és prédikációit. A Cho és Moltmann közötti találkozás nyomán végbemenő változásokról lásd Woon Hae Nag: „Moltmann’s Theology and Korean Theology” [Moltmann teológiája és a koreai teológia] (Ph.D. disszertáció, Presbiteriánus Egyetem és Teológiai Szeminárium Kiadó, 2011), 130–153.

Minjung teológia

Amikor szóba kerül a koreai teológia, sokaknak rögtön a Minjung teológia jut eszükbe. Ennek ellenére – Park vagy Cho teológiájával összevetve – a Minjung teológiát követő koreai gyülekezetek kisebbségben vannak. Ez azt jelenti tehát, hogy a Minjung teológia csupán kisszámú koreai gyülekezet sajátja, és a koreai egyház egészét nem képviseli. Számos jelentős oka van annak, miért nem tette magáévá a koreai egyház a Minjung teológiát.

Először is, a Minjung teológiából hiányzik az engesztelő áldozat doktrínája. Byung Mou Ahn és Nam Dong Suh a koreai Minjung teológia legjelentősebb képviselői, de egyikük teológiájában sem jelenik meg Jézus kereszthalálának engesztelő mivolta – ez azonban a koreai egyház számára az evangélium központi üzenete. Ez a gondolat megjelenik mind Park fundamentalista, mind Cho ötös evangélium és hármas áldás teológiájában. Emellett Jézus megváltó kereszthalála volt a Koreában tevékenykedő nyugati misszionáriusok leggyakoribb tanítása. Ezzel szemben a Minjung teológia tudatosan tagadja ezt az aspektust. Habár a Minjung teológia jelentős szerepet vállalt a diktatúra elleni küzdelemben, illetve az emberi jogok és a demokrácia fontosságának felismerésében, a koreai gyülekezetek többsége elutasítja, mivel nem szerepel benne az engesztelő áldozat doktrínája.

A második ok abban keresendő, hogyan viszonyul a Minjung teológia Jézus testi feltámadásához. Ahn szerint Jézus feltámadása csupán a lelkére és a galileaiak között végzett tanítására vonatkozott, a testére viszont nem. Ezzel magyarázható, miért imádkoznak úgy Ahn követői, akik lelkének és tanításának örökösei, hogy: „a kis Jézus Tae Il Juhn nevében.” Tae Il Juhn volt az a fiatal férfi, aki egy munkásmozgalmat vezetett Chunggyechonban, és tiltakozásul felgyújtotta saját magát. Mivel a lelke “feltámadt” a koreai munkásmozgalomban, Juhnra a koreai Jézusként tekintenek. Érthető tehát, hogy a koreai egyház többsége nem tudta elfogadni a Minjung teológiának ezt az aspektusát.

A harmadik probléma a szoteriológiával kapcsolatos, amelyben az emberek a megváltás alanyai. A koreai egyház többsége korábban és ma is tartja azt a hitvallást, hogy Isten a megváltás alanya. Az emberek lehetnek a megváltás másodlagos alanyai, de nem az elsődlegesek. Mivel a történelmi átala-

kulás alanya az Isten, szükség van az imádkozásra. A Minjung teológiában azonban nem világos az elsődleges és másodlagos alany közötti különbségtétel. A koreai egyház többségében felvetődik, hogy vajon miként különbözik a kommunizmus proletárforradalom-elméletétől a Minjung teológia azon doktrínája, miszerint a *minjung*, vagyis az emberek hatalma megváltó.

A negyedik problémát a Minjung teológia Szentírással kapcsolatos nézetei jelentik. Nam Dong Suh Minjung teológus szerint nincs minőségbe-
li különbség a bibliai narratíva, illetve a *minjung*, vagyis a koreai emberek narratívája között. A Szentírásban a zsidók *minjung* narratívája jelenik meg, míg a koreai történelemben a koreai embereké. Ennek értelmében Suh a két narratíva egyesítését, illetve a Szentírástól való elvonatkoztatást javasolta.¹¹ A koreai egyház ezzel szemben szilárdan hisz a Bibliában mint Isten szavában, illetve annak hatalmában. A Minjung teológia viszonyulása a Szentírás-hoz tehát leküzdhetetlen akadályt jelentett a koreai egyház többsége számára.

Az ötödik probléma az, hogy a Minjung teológiában egyáltalán nem jelenik meg a Szentháromság doktrínája; ezzel a témával nem is foglalkozik. A teljes koreai egyház kontextusában a Szentháromság doktrínájának hiánya egyértelmű eretnekségnek számít. Az, hogy a Minjung teológia mégis kivétel ez alól, valószínűleg azzal magyarázható, hogy a legtöbb Minjung teológus közismert iskolákhoz köthető tudós volt, és élvezték a koreai emberek támogatását, mivel csatlakoztak az emberi jogokért és a demokráciáért folytatott küzdelemhez Koreában. Ennek ellenére a koreai egyház többsége mélyesen elégedetlen volt a Minjung doktrínákkal, különös tekintettel a Jézus istenségének és a Szentlélek személy voltának hiányára. A Minjung teológiában erős tendencia mutatkozott arra, hogy a Szentlelket az ún. „csi”-vel azonosítsák – amely a keleti filozófiák fogalma –, és ez a koreai egyház többsége számára elfogadhatatlan mértékben közel állt a panteizmushoz.

A fent részletezett okok miatt a Luther és Kálvin reformátori hagyományaira épülő koreai egyház többsége nem volt hajlandó sajátjaként elfogadni a Minjung teológiát. Kétségtelen, hogy a Minjung teológia olyan teológia, amely Koreából ered, de ahelyett, hogy a fő irányvonalat képviselő koreai

¹¹ Nam Dong Suh: „Dooh yiyagiui hapryu [Két történet egyesítése].” In *Minjung-shinhakui tamgu* [A Minjung teológia feltárása], (Szöul: HanGhil Sah, 1983) 52–55.

gyülekezetek fejlesztették volna tovább, olyan keresztény csoportok hozták létre és formálták, amelyek a politikai demokráciát szerették volna elérni Koreában.

A Minjung teológiát elfogadó gyülekezetek viszonylag alacsony száma azonban nem jelenti azt, hogy alábecsülhetjük a Minjung teológia jelentőségét a koreai egyházban és annak teológiájában. A Minjung teológia felhívta a figyelmet az egyház társadalmi és politikai felelősségére az igazságosság, az emberi jogok és a béke terén – és ennek fontos katalizátorává vált –, ami hiányzott Park fundamentalista teológiájából. Az Isten országával kapcsolatos teológia, amelyre az Ohn teológia is törekszik, nagymértékben a Minjung teológia örökségéből és fejlődéséből származik. A mai koreai egyház már tudatában van az egyház társadalmi és politikai felelősségének. A múltban Park fundamentalista teológiája nagy hangsúlyt fektetett a politikai semlegességre; ma azonban még azokban a fundamentalista tendenciákat mutató gyülekezetekben is, amelyek ellenzik a Minjung teológiát, fellelhetők a politikai felelősségvállalás jelei, ami a Minjung teológia koreai egyházra gyakorolt hatásának eredménye. Természetesen nem tagadhatjuk, hogy a Park fundamentalizmusát követő gyülekezetek tudatosabb társadalmi és politikai felelősségvállalása azzal is magyarázható, hogy mélyebben megértették a kálvinista hagyományokat, ami többek között az Abraham Kuyper által végzett munkának köszönhető. Ettől függetlenül, amikor azokról az erőfeszítésekről van szó, amelyek célja az egyház jövőbeli irányának megtalálása, nem tagadhatjuk a Minjung teológia jelentőségét.

Jong Sung Rhee TongJun (holisztikus) teológiája

Az Ohn teológia irányába fejlődő koreai teológia történetében a legnagyobb hatású személy kétségtelenül Jong Sung Rhee volt. Rhee szemtanúja volt a tragikus koreai egyházszakadásnak, és ösztönösen ráérezett, hogy a szakadás oka a koreai teológia szűk kereteiben rejlik. A világ több pontján – egyebek között Japánban, az Egyesült Államokban, az Egyesült Királyságban és Németországban – számos teológiai irányzattal találkozott, és a világ teológiai palettájának sokszínűségét is behatóan ismerte. Mindemellett történelmi ko-

rokon átívelő enciklopédikus tudással rendelkezett a patrisztikáról, a reformációról és a kortárs teológiáról is – emiatt hívták a “teológia két lábon járó enciklopédiájának”. Széleskörű teológiai jártassága negyvenkötetes életművében jól kirajzolódik, amely többek között egy tizennégy kötetes művet is tartalmaz a rendszeres teológiáról.¹² Elképesztő mennyiségű teológiai témájú szöveget írt; ebben talán csak Barth múlta felül, de Koreában bizonyosan nincs még egy olyan teológus, aki ilyen kiterjedt életművel rendelkezne.

A Rhee-féle TongJun teológia nem csupán azért koreai teológia, mert egy koreai ember írta. Az ő teológiája a koreai egyház fájdalmas szakadásainak történelmi kontextusában született meg, ahol jelenleg több mint kétszáz töredezett felekezet létezik csupán a presbiteriánus egyházak között. Emellett egy olyan politikai kontextus is körülvette Rheet, amelyben a jobb- és baloldal ideológiai konfliktusba és erőszakos összeütközésbe került a katonai diktatúra ideje alatt. Mindemellett meg kell még említenünk Észak- és Dél-Korea tragikus szétszakítottságát is, amely a mai napig táplálja a regionális konfliktust Dél-Korea keleti és nyugati része között, és amely a fő oka annak, hogy a koreai nép nem tud egységes lenni. Az európai teológusok számára talán nehéz teljes egészében megérteni, hogy milyen széles hatókörű Rhee értelmezése a sokszínű teológiát és elméleteket illetően. Európában, ahol minden országban egy-két nagyobb felekezet található a fősodorban, a felekezeti konfliktusok lényegesen kisebbek. Talán könnyebb megérteni, miért annyira tragikusak a koreai egyházszakadások, ha visszatekintünk a reformációt követő véres vallásháborúk időszakára. Úgy vélem, nem túlzás azt állítani, hogy a koreai egyház a világ felekezeteinek mikrokozmosza. Az egyházszakadásokért leginkább felelős fundamentalizmus volt az, amely a legnagyobb csapásokat szenvedte Koreában. Ezekben a kontextusokban Rhee holisztikus teológiája egy olyan ökumenikus teológia, amely a koreai anyaföldről nőtt ki. Az ő teológiájának célja a koreai egyház és a koreai nép gyógyulásának elősegítése. Rhee a békét szerette volna elhozni az egyház és a nép számára is.

¹² A negyvenkötetes életmű 2001-ben jelent meg *Choongye Jong Sung Rhee összes művei* címmel, az Academia Christiana of Korea kiadásában. A “Choongye” Rhee művészneve.

1984-ben jelentek meg a Rhee-féle TongJun teológia körvonalai és tartalmi elemei, amikor Rhee *Krisztológia* című könyvében a holisztikus krisztológiára tett javaslatot.¹³ Rhee szerint a krisztológiának két fő ága van: az egyik az égre tekint, a másik pedig a földre. Az ő megítélése szerint nem egyiket vagy másikat kell ezek közül választani, hanem egy nagyobb egységként kell tekinteni rájuk. Szilárdan hitt abban, hogy a kalcedoni hitvallás azon tanítása, miszerint Jézus valóságosan Isten, nem engedi meg, hogy valamelyik krisztológiát válasszuk a másik helyett. Ha Rhee krisztológiai nézőpontját a koreai teológiákra vonatkoztatjuk, akkor Park fundamentalista teológiája az égre tekintő krisztológia, amely Krisztus istenségét hangsúlyozza, míg a Minjung teológia a földre tekintő, amely az emberi, *minjung* Jézust emeli ki. Az égre tekintő krisztológiából hiányzik az emberi Jézus történelmi értelmezése, a földre tekintő krisztológiából pedig Jézus Krisztus istenségének értelmezése a Szentháromságnak megfelelően.

Rhee teológiájának holisztikus jellege a Szentírásról vallott nézeteiben is megmutatkozik. Rhee úgy látta, hogy a Szentírás Isten szava, és emellett tartalmaz emberi tanúságtételeket is az Isten szaváról; vagyis isteni és emberi aspektusa is van. Rhee szerint Park fundamentalista álláspontja nem veszi figyelembe az emberi tanúságtétel ezen aspektusát. Ugyanakkor Rhee úgy vélte, hogy a Szentírástól való elvonatkoztatással – ami a Naamdong Suh-féle Minjung teológiára jellemző – az a baj, hogy nem képes felismerni, hogy a Szentírás alapvetően eltér a világ és a *minjung* többi narratívájától, mert az Isten szava.

Ettől függetlenül Rhee hitt abban, hogy mind a fundamentalista, mind a Minjung teológia néhány lényeges szempontot magáévá tett a Szentírás alapján. Rhee csupán azt fájlalta, hogy mindkét irányzat kölcsönösen kritikus és elítélő hangon beszélt a másokról, mert a saját szűklátókörű és rövidlátó teológiájuk csapdájába estek. Rhee úgy vélte, hogy mindkét teológiának további fejlődésre és érésre lenne szüksége, és hogy ez a szűklátókörű és rövidlátó hozzáállás akadályozza a koreai egyház megfelelő növekedését.

¹³ Rhee szerint a holisztikus krisztológia olyan krisztológia, amely igyekszik teljes képet alkotni Krisztusról. Jong Sung Rhee: *Choongye rhee jongsung juhjak juhmbib* [Choongye Jong Sung Rhee összes művei], negyedik kötet, Ghidoakloan [Krisztológia], 575.

Rhee a más nemzetekben előforduló teológiai irányzatok közül Karl Barth, Paul Tillich és Jürgen Moltmann teológiai nézeteit értékelte nagyra. Mindhárom teológiához kritikusan viszonyult; ennek ellenére ezek világosan megjelennek Rhee holisztikus teológiájában. Rhee emellett Kálvint és az őt követő református teológiát is nagyra tartotta. A Kálvinhoz, Barth-hoz és Moltmannhoz való kötődés egyértelműen mutatja, hogy a Rhee-féle Tong-Jun teológiában mélyen gyökerezik a református teológiai örökség. Akárcsak Karl Barth, Rhee is nagyra becsülte a református teológiai hagyományokat, és úgy vélte, holisztikus teológiájának leglényegesebb tartalmi elemei egyértelműen ezekben a hagyományokban keresendők. Kijelenthetjük tehát, hogy Rhee holisztikus teológiája a református teológiai hagyományokra épülve született meg, miközben a világ egyéb részeiről származó teológiai irányzatokkal is párbeszédet folytat egy szélesebb és teljesebb teológia érdekében. Látnunk kell azonban, hogy még a Rhee-féle holisztikus teológia is rendelkezett egy gravitációs központtal, miközben számos teológiai irányzatot magába foglalt, és ez korlátozta a valódi teljesség elérésében. Egy teológia nem attól lesz teljes, hogy magába integrál különböző irányzatokat. A teljesség elérése csak akkor történhet meg, ha lezajlik az a folyamat, amely során kijavítjuk a hibákat, kiemelünk fontosabb nézőpontokat, új gondolatokat teszünk hozzá a meglévőkhöz; mindezt azzal a céllal, hogy egy valódi, megfelelő teológiát hozzunk létre. A többi irányzattal szemben Rhee holisztikus TongJun teológiája sikeresen vitte véghez az integráció bonyolult és fáradságos feladatát. E tekintetben tehát jelentősen hozzájárult az Ohn teológiához, kiváló szerkezeti keretet biztosítva az Ohn teológia számára.

III. AZ OHN TEOLÓGIA HATÁRAI ÉS CÉLKITŰZÉSE

Az Ohn teológia a Rhee-féle holisztikus teológiából fejlődött ki, és azzal sok tekintetben rokonságban áll. Mindemellett jelentős változásokat és fejlődést is mutat.

Az Ohn teológia határa

Az Ohn teológia határa megegyezik a világ határaival. Lehetetlen vállalkozás lenne létrehozni egy holisztikus teológiát anélkül, hogy megértenénk a világ valamennyi pontján jelen lévő Isten alkotó tevékenységeinek összességét. A hagyományos teológia Krisztus-központú volt. Bármilyen teológia számára rendkívül fontos, hogy legyenek Krisztus-központú elemei, mivel Isten kinyilatkoztatása Jézus Krisztusban teljesedett ki.¹⁴ A feltámadás Jézus Krisztus életének legfontosabb eseménye, amiből az is következik, hogy minden teológiának feltétlenül Krisztus-központúnak kell lennie, és bármilyen teológia, amely eltávolodik Krisztustól, rendkívül veszélyes. Az Ohn teológia kiemelten fontosnak tekinti a hagyományos Krisztus-központú teológia kinyilatkoztatását, és ezt a hagyományt folytatja.

Ugyanakkor a hagyományos teológia egyik gyengesége abban rejlik, hogy hajlamos figyelmen kívül hagyni a pneumatológiai dimenziót. A Szentlélek rombolta le a berlini falat, és teremtette meg a békét azáltal, hogy lezárta az

¹⁴ Barth szerint Jézus Krisztus az Isten önfeltárása/önkijelentése (*Selbstoffenbarung Gottes*). Barth az Isten önkijelentése/önfeltárása elmélet alapján alakította ki Krisztus-központú teológiáját.

NDK és az NSZK közötti dúló hidegháborút. Dél-Afrikában a Szentlélek Nelson Mandelán keresztül vetett véget a faji diszkrimináció gyakorlatának, és új fejezetet nyitott a köztársaság történetében; Koreában pedig a Szentlélek nem csak hogy megszabadította a világ legnyomorultabb népét a szegénységtől, hanem széttörte az elnyomó katonai diktatúra láncait, megteremtve a demokratikus Koreát. Ha a teológia csupán a bibliai idők narratívájáról beszél, akkor könnyen abba a csapdába eshet, hogy nem veszi észre, milyen széles körben és sokféle módon működik a Szentlélek a világban. Még a mai Koreában is gyakran előfordul, hogy a fundamentalista teológiát valló lelkipásztorok szándékosan kizárólag a bibliai történeteket említik újra és újra a prédikációikban. Sőt, kifejezetten büszkék rá, hogy ily módon képesek megőrizni a prédikáció tekintélyét és tisztaságát. Ez súlyos hiba, ami arra utal, hogy képtelenek felfogni, milyen óriási jelentősége van a Szentlélek munkálkodásának a világtörténelemben.

Az Ohn teológia a teológia tárgyának tekinti mind az Isten Krisztusban történő kinyilatkoztatásának elsődleges fontosságát, mind a Szentlélek sokszínű és kiterjedt munkálkodását a világ megmentése és üdvössége érdekében. Különösen igaz manapság, hogy az első világbeli kereszténységgel szemben a harmadik világban élő keresztények rendkívül sokféle módon tapasztalják meg a Szentlélek működését. Ezeket az élményeket sokszor nehezen tudják megérteni az első világbeli keresztények. Az Ohn teológia azonban teljesen nyitott a Szentlélek sokszínű munkálkodásának befogadására, amelyet a keresztények világszerte tapasztalnak, és folyamatosan a világtörténelem megmentésén munkálkodó Szentlélek működésére összpontosít.

A teológiának egyértelmű választ kell adnia az olyan kérdésekre, mint hogy hogyan egyesülhet újra békés úton Észak- és Dél-Korea, hogyan teremthető béke a háború sújtotta Szíriában, hogyan oldható meg a jelenlegi gazdaság okozta gazdasági válság vagy éppen a harmadik világ tragikus válsághelyzete, hogyan reagáljunk az iszlám világgal kapcsolatos problémákra – ahol nem terjedhet az evangélium üzenete –, vagy hogy mit tehetünk az egyre nagyobb fenyegetést jelentő katasztrófák, pl. szökőárok ellen. Mivel a Teremtő az egész világ és a világegyetem Istene, és éppen az ilyen szörnyű helyzetben lévő területeken munkálkodik, az Ohn teológia egyik fontos teológiai témaköre a világban előforduló problémákat érinti. A feminista, a

fekete, a szocialista, vagy éppen a Minjung teológia mind egy-egy konkrét ügyet állított a teológiája középpontjába. Ezek az irányzatok többnyire szűk témabeli határokat szabnak teológiájuknak¹⁵; ezzel szemben az Ohn teológia nem egyetlen konkrét témára vagy ügyre összpontosít. Ehelyett a világban előforduló valamennyi ügy fontos szerepet kap az Ohn teológiában. Ha egy teológia csupán bizonyos témákat tart lényegesnek, és túlságosan is arra fókuszál, könnyen abba a hibába eshet, hogy olyan teológiai következtetést von le, amely komoly károkat okoz a többi, általa kevésbé fontosnak tartott ügynek. Például ha a teológiában a környezetvédelmet hangsúlyozzuk, annak a harmadik világban élő szegény népek látják kárát, akik nem rendelkeznek az ahhoz szükséges erőforrásokkal, hogy a fejlett országok által felállított számos környezetvédelmi előírásnak megfeleljenek. Az Ohn teológia jelentősége abban rejlik, hogy felismeri, a teológia egyes elemeinek egymással egyensúlyban kell fejlődniük. Ha elvész ez az egyensúly, az komoly károkkal járhat. Az Ohn teológia a világ valamennyi problémájával foglalkozik, figyelve azok egyensúlyára, és ezáltal egy békés és életteli világot teremt.

Az Ohn teológia célja

Az európai teológusok általában alacsonyabb rendűnek tekintik a harmadik világbeli teológiákat, amelyeknek csupán regionális jelentőségük van. Véleményük szerint ugyan az adott térség életében hasznosak lehetnek, de nem képviselnek olyan színvonalat, amely jelentős hatással lehetne a “komoly”, európai teológiára. Röviden tehát, az európai teológusok szemében az európai teológia tudományosabb, magasabb színvonalat jelent, a harmadik világbeli teológia pedig alacsonyabbat.

¹⁵ Moltmann magyarázata a politikai teológiáról (*Politische Theologie*), miszerint a politika a világ középpontjában áll, hasonlít az Ohn teológia álláspontjához. A kifejezés arra utal, hogy a világon előforduló problémák fontos teológiai témák, és ezek a témák szorosan kapcsolódnak a politikához. Tartalmilag a politikai teológia és az Ohn teológia nézőpontja és lényege megegyezik.

Manapság, miközben az európai gyülekezetek lélekszáma csökken, Ázsiában és Afrikában elképesztő mértékű növekedés tapasztalható a gyülekezetekben. Az ázsiai és afrikai keresztények napjainkban erőteljesen tapasztalják maguk körül a Szentlélek sokrétű munkálkodását. A Szentlélek által végbevitt csodákat és üdvösséget hozó eseményeket tapasztalnak, amelyek hasonlatosak Jézus feltámadásához, a zsidók kivonulásához Egyiptomból, vagy más eseményekhez, amelyeket általában nem tartunk lehetségesnek. Az Ohn teológia vitatja az európai teológia teljességét, és felmerül benne, vajon a felvilágosodás vívmányai által korlátok közé szorított európai teológia nem mulasztja-e el teljes valójában felismerni Isten természetfeletti működését. Az Ohn teológia komolyan kételkedik abban, hogy helyesek az olyan teológiai következtetések, mint a feltámadás történelmi hűségének tagadása, a Jézus feltámadásának egzisztencialista vagy a személyes hit szemszögéből való értelmezése, vagy éppen az, hogy történelmietlen eseményeknek tekinti a bibliai alakok egy természetfeletti Isten által végbevitt megváltás-élményét. Kételkedésének az az oka, hogy az ázsiai és afrikai keresztények nem csupán a történelemben tapasztalják annak az Istennek a csodálatos hatalmát, aki megmentette a keresztre feszített Jézus Krisztust, hanem az ő saját jelenlegi életükben is, a Szentlélek munkálkodásán keresztül.

Mindez ugyanakkor nem jelenti azt, hogy az Ohn teológia tagadja a bibliakritika tudományos értékét és jelentőségét. Éppen ellenkezőleg, az Ohn teológia rendkívül nagyra becsüli az európai teológia tudományos eredményeit. Ettől függetlenül az Ohn teológia felismerte, hogy az európai teológia, mint tudományterület, távolról sem tökéletes. Az Ohn teológia célja egy olyan tudományos igényességű teológia elérése, amely túlmutat az európai teológián: egy teljes és tökéletes teológia, amely mentes a hibáktól és hiányosságoktól.

Az Ohn teológia mélyre ható párbeszédet kíván kialakítani az európai, amerikai, ázsiai, latin-amerikai, afrikai és egyéb területekről származó teológiákkal, ezáltal egy teljes teológiát létrehozva. Az Ohn teológia természeténél fogva dialogikus, mert az ilyen nyitott hozzáállás nélkül nagyon nehéz lenne a teológiai teljesség elérése. Habár az Ohn teológia Koreában formálódik, célja, hogy az egész világ életéhez hozzájáruljon. Igaz ugyan, hogy az Ohn teológia olyan tulajdonságokkal rendelkezik, amelyek egy konkrét helyhez

– Koreához – kapcsolódnak, de a célja, hogy megfelelően elmagyarázza az Isten működését az egész világ számára. Ebben az értelemben tehát az Ohn teológia az egész világ teológiája. Folytatása az európai teológiának, de azt tovább kívánja fejleszteni. Mivel az európai teológusok számára nehéz rálátni az európai teológia korlátaira, a koreai teológusok – mint külső szemlélők – próbálják meg továbbvinni az európai teológiát, hogy abból egy teljesebb teológia legyen. A latin-amerikai felszabadítási teológia jelentős kihívást jelentett az európai és észak-amerikai teológia számára. Ez a kihívás azonban gyakorlati és etikai jellegű volt. Az Ohn teológia ezzel szemben nem csupán az alkalmazás és a gyakorlat területén kíván teljességet elérni, hanem alapvető tengelyét tekintve is, beleértve a biblikus és a rendszeres teológiát is, hogy ezáltal újjáélessze a teljes világegyházat, és megmentse a teljes világtörténelmet. Ha nem tud teljes lenni, a teológia csupán gyengíti az egyházat, és nem képes a megfelelő szerepet betölteni a világtörténelemben. Az európai teológusok számára talán érdemes lenne figyelmet fordítani arra a koreai egyházon belül megfogalmazott kemény kritikára, miszerint ha valaki az európai teológia tanulmányozása után visszatér Koreába, bármilyen nagy tudásra tett is szert, az általa vezetett gyülekezet meggyengül, és előbb-utóbb széthullik. Az Ohn teológia nem a tudományos teológiai műveltséget tűzte ki célul, hanem az egyház felvirágoztatását. Az Ohn teológia szilárdan hisz abban, hogy a valódi tudományos teológiai műveltség pontosan megérti a Szentlélek munkálkodását, és az ilyen teológia egyértelműen hozzájárul nem csupán az egyház, hanem az egész világtörténelem megújulásához is.

IV. AZ OHN TEOLÓGIA JELLEMZŐI

Szentháromságot valló teológia

Az Ohn teológia lényege és alapja maga a Szentháromság. A Minjung teológia egyik legfőbb problémája éppen a Szentháromság hiánya. Az Ohn teológia elismeri a Minjung teológia szerepét a koreai történelem és demokrácia előmozdításában, és jelentős teológiai örökségnek tekinti a *minjung*, azaz az emberek öntudatát és a *minjung* fontos szerepének hangsúlyozását; ugyanakkor komoly teológiai problémának tartja, hogy a Minjung teológia nem ismeri el megfelelően Jézus isteni voltát, és hiányzik belőle az engesztelő áldozat doktrínája.¹⁶ A Minjung teológia ezen tulajdonságai, amelyek helyesbítés nélkül terjednek, végső soron az egyház létét fenyegetik, és fennáll az a veszély, hogy végül nem marad más, mint az emberi tevékenységek teológiája, amelyben már nincs szükség az isteni kegyelemre.

A Minjung teológia további komoly veszélye a Szentlélek azonosítása a „*csi*”-vel. Teljesen más azt állítani, hogy a Szentlélek mindenhol és mindenben munkálkodik, vagy hogy a *csi* és a Szentlélek egy és ugyanaz. Aki ez utóbbit állítja, az képtelen minőségbeli különbséget tenni a Szentlélek és a teremtett dolgok között. A Szentlélek és a *csi*, vagyis a dolgok lelke, ugyanolyan mértékben különböznek egymástól, mint a mennyország és a föld. A Szentlélek jelenti a *csi* erejét és forrását, de a dolgok lelke nem egyenlő a Szentlélekkel, és soha nem is lehet egyenlő. A Minjung teológia e rettentő

¹⁶ Nam Dong Suh: „Minjung(siah) eun noogoongah? [Ki a minjung?],” in *Minjung-shinhakui tamgu* [A Minjung teológia feltárása] (Szöul: HanGhil Sah, 1983), 217–218. Mivel a Minjung teológia rendkívül nagy jelentőséget tulajdonít a *minjung* szerepének, Suh Minjung Messiás értelmezéséből egyenesen következett a „Jézus mint egyedüli messiás” elv feláldozása.

tévedése annak köszönhető, hogy a legtöbb Minjung teológus nem hisz a Szentháromság tanában.

A mai globális teológia egyik veszélye, hogy egyre több olyan irányzat kezd kialakulni, amelyből hiányzik a Szentháromság tanának megértése. Habár a huszadik század során sok tekintetben sikerült helyreállítani a Szentháromság tanát az olyan gondolkodóknak köszönhetően, mint Karl Barth vagy Jürgen Moltmann, még mindig jelentős az olyan teológiák száma, amelyekből hiányzik a szentháromságtan. A vallási pluralizmust hirdető teológiák szinte egytől egyig ilyenek. A folyamat-teológia szintén rendkívül távol áll a Szentháromságot valló teológiától.

Az Ohn teológia elengedhetetlennek tartja a Szentháromságot elfogadó teológiai értelmezést, és nagy hangsúlyt fektet Krisztus engesztelő kereszthalálára. Jézus halálának engesztelő volta szoros összefüggésben áll isteni voltával. A Szentháromságot valló értelmezés nélkül az engesztelő áldozat doktrínája sem képzelhető el. Ez a keresztény teológia alapja és utolsó mentsvára, amelyet az egyháznak őriznie és védenie kell. Byung Mou Ahn Minjung teológus magyarázata, miszerint az engesztelő áldozatot Pál apostol találta ki, és az nem köthető a történelmi Jézushoz, olyan hamis állítás, amellyel az Ohn teológia soha nem tudna azonosulni. Ahn eme állítása mögött egyrészt a liberális teológia hagyományai állnak, másrészt az Adolf von Harnackot követő teológia hagyománya – Harnack erőszakosan szétválasztotta egymástól Jézust és Pált. Az Ohn teológia helyre kívánja hozni az ilyen hamis teológiákból fakadó hibákat.

Isten uralmának és kegyelmének teológiája

A Rhee-féle TongJun teológia abból a hitvallásból indul ki, hogy Isten az egész világ felett uralkodik. Ebből következően látható jelei vannak az Isten uralmának az egész földön, és a holisztikus teológia egyik fontos feladata, hogy rávilágítson ezekre a jelekre Jézus Krisztus fényének segítségével. Rhee szerint Isten a világon az egyetlen Abszolút Lény. Rhee teológiájának az Isten uralmát hangsúlyozó hagyománya főként a kálvinista teológia öröksége.

Míg Rhee holisztikus teológiája Isten abszolút voltát és a történelmen végigvonuló uralmát emeli ki, addig az Ohn teológia számára kiemelt jelentősége van Auschwitz tragédiájának, és a Jézus kereszthalálában megmutakozó szenvedő Isten alakjának. Az Ohn teológia nem csupán Isten mindenható voltával, hanem a tehetetlenségével is foglalkozik. Rhee teológiája azt hangsúlyozza, hogy Isten az egész világ felett uralkodik; ezzel szemben az Ohn teológia alaposan megvizsgálja azt is, milyen formát ölt ez az uralkodás. Ebben mutatkozik meg a Rhee-féle TongJun teológia és az Ohn teológia közötti árnyalatnyi különbség.

Az Ohn teológia nem ért egyet Wolfhart Pannenberg történelemszemléletével, amely szerint a világtörténelem Isten közvetett önfeltárása, mivel a világtörténelem nem ennyire egyszerű. Nem szabad megfélekezünk arról, hogy a történelem középpontjában a kereszt áll. Az Ohn teológia azt vallja, hogy Isten már abban a pillanatban elkötelezte magát Krisztus szenvedése iránt, amikor megteremtette az embert, mert az emberiség megteremtése és szabad akarattal felruházása elkerülhetetlenül egy bűnnel beszennyezett történelemhez vezet. A bűnnel beszennyezett történelem sorsa pedig az isteni ítélet. Mi az értelme tehát az emberiség teremtésének, ha elkerülhetetlen számára az isteni ítélet?

Az Ohn teológia felfogása szerint az emberiség megteremtése a felfoghatatlan mértékű kegyelem időszakának kezdetét jelenti. Isten nem csupán szabadságot adott az embernek, hanem el is kötelezte magát a mellett, hogy saját halálán keresztül megmentse az emberiséget. Az Ohn teológia olyan teológia, amely Isten kegyelmének győzelmét emeli ki, nem pedig egy „jogászkdó”, ítélkező Isten hatalmát. A világot megteremtő Isten uralma nem egy jogászkdó Isten uralma, hanem a mérhetetlen szeretet és határtalan kegyelem Istenéé.

A világtörténelemnek nem csupán egyetlen mozgatója van. Az Ohn teológia felfogása szerint négy jelentős mozgatója van a világnak. Az első ezek közül a történelem Ura, az Isten. A történelem többi mozgatója azért létezik, mert Isten ezt megengedte,¹⁷ mert Isten dicsőségének valódi világában meg-

¹⁷ Az Ohn teológia osztja Moltmann nézetét, miszerint a teremtés Isten ön-visszahúzódása volt (*Selbstzurücknahme Gottes*). Az emberiség és a teremtett világ szabadsága együtt jár Isten mindenható uralmának korlátaival.

jelenik a szabadnak teremtett lények hálaadása és öröme. A történelem többi mozgatójára azonban nem lehet úgy tekinteni, mint Isten vetélytársaira. A második ilyen mozgató maga az emberiség, ami Istentől szabad akaratot kapott. Harmadikként következik a természet és a teremtett világ többi része, amely az Ohn teológia értelmezésében szintén mozgató erő. A teremtett világ valamennyi eleme, akárcsak az emberiség, szabad akaratral rendelkezik. A klímaváltozás vagy éppen a földkéreg mozgása is egyfajta szabad akarat-hoz kapcsolódik, amellyel a teremtett világ rendelkezik. Az emberiség és a teremtett világ szabadsága esélyt ad arra, hogy csodálatosan szép világot hozzunk létre, ugyanakkor megteremti a borzalmas tragédiák lehetőségét is. A negyedik mozgató pedig nem más, mint az ördög. Számos európai teológus talán nem is szívesen hozza szóba az ördögöt, de az Ohn teológia úgy látja, hogy nem lehet helytálló az olyan teológia, amely nem kezeli kellő súlylyal az ördög személyét. Az ördög a legpusztítóbb lény, aki rosszra használja a neki adatott szabadságot.

Isten csodálatos kegyelmének köszönhető, hogy az ember szabad akaratot kapott. Az emberek kezében viszont ez a kegyelem romlássá és tragédiává alakult át. Ha úgy tekintünk Istenre, mint a világ abszolút uralkodójává, akkor végső soron Ő az auschwitz-i tragédiák okozója; következésképp Ő a gonosz okozója is. Az Ohn teológia e helyett a szeretet és a kegyelem uralkodójaként tekint Istenre, és nem fogadja el azt a jellemzést, miszerint Isten a mennyben ülve uralkodik felettünk, kavargó sors-tornádókat küldve le ránk. A világban előforduló tragédiák a teremtett világhoz köthetők, semmiképpen sem Istenhez.

A történelem során megfigyelhetjük az ördög munkálkodását, illetve számos, az ember és a teremtett világ okozta tragédiát. De akkor mit jelent Isten uralma és hatalma? Az Ohn teológiában központi jelentőséget kap Jézus Krisztus mint Megváltó. Isten magára vett minden tragédiát és szenvedést, és egy felfoghatatlan megváltás-történetet indított el az emberiség és a világ megmentése érdekében. Ez a szeretet és a kegyelem végtelen alkotása. Könnyű lenne egy olyan világ felett uralkodni, amelyben az Istennek való engedelmességre beprogramozott robotok élnek. Ezzel szemben az a világ, amelyben létezik a szabadság, rendkívül veszélyes hely, ahol rettenetes bűnök és tragédiák is jelen vannak. Isten tisztában volt ezekkel a tragédiákkal,

amikor megteremtette a világot, és úgy határozott, jelen lesz a tragédiákban; elszánta magát, hogy mérhetetlen szenvedést viseljen el, és felfoghatatlan szeretetével és kegyelmével megmentette a világot és az emberiséget.

Ákárcsak a Tongjun teológia, az Ohn teológia is azt vallja, hogy Isten a történelem Ura. Ugyanakkor az az uralom, amelyet a történelem Ura irányít, egyben a határtalan kegyelem és szeretet uralma is. Ez a kegyelem és szeretet vezérelte uralkodás új időszámítást jelent, amely megmenti az ember által kibontakoztatott világtörténelmet. Úgy jelenik meg ez az új, reménnyel és szeretettel teli időszak, mint a keleten felbukkanó nap. A Minjung teológia azt állítja, hogy a *minjung* menti meg a történelmet, de ez tévedés. Nem a *minjung*, hanem Isten menti meg a történelmet. Ahogy azt a marxista mozgalomból is láthatjuk, az általuk hirdetett szlogen, miszerint a proletariátus a történelem alanya, szintén téves. Isten teremti meg ezt az új történelmet, és a *minjung*, illetve a proletariátus akkor lehetnek másodlagos mozgatói ennek az új történelemnek, ha Isten erre elhívja és használja őket.

A teljes evangélium

Az életnek egyetlen ura van, mégpedig Jézus Krisztus. Ez az Ohn teológia központi üzenete. Az ok, amely miatt senki más nem lehet az élet ura, Jézus Krisztus feltámadásában gyökerezik. Nincs még egy olyan személy, aki legyőzte a halált és feltámadt. Jézus maga Isten, és Isten végső kinyilatkoztatása Jézus Krisztusban az emberiség valódi reménysége.

Súlyos tévedés azt hinni, hogy mivel a világ legfontosabb vallásai közül számos Ázsiában található, az ázsiai teológia feltétlenül a sokszínű vallás lehetőségével foglalkozik. Nem egyezik meg az Ohn teológiával az a fajta ázsiai teológia, amely a vallási pluralizmus irányába mutat. Azok az európai és észak-amerikai teológusok, akik megengedőek az ázsiai vallásokkal szemben annak érdekében, hogy megszabaduljanak a keresztény imperializmus stigmájától, hibát követnek el, amely abból fakad, hogy nem ismerik eléggé az Élet Urát. Ez a tévedés áthatja a világ teológiáinak és egyházainak tekintélyes részét, amelynek eredményeképpen az Evangélium elveszíti erejét. A gyarapodó lélekszámú ázsiai és afrikai gyülekezetek szinte kivétel nélkül szilárdan

hiszik, hogy Jézus Krisztuson kívül nem létezik az életnek más Ura, ezért súlyos válságot jelentene, ha a keresztény missziót felváltaná a más vallásokkal folytatott párbeszéd.

Az evangélium maga Jézus Krisztus, és Rajta kívül nem létezik más evangélium. Ha egyéb evangéliumokat is hozzáadunk, az Jézus evangéliumának meghamisítása, mivel az Ő evangéliuma önmagában teljes és tökéletes. Nem szabad összetéveszteni egymással a vallások közötti béke megteremtésére irányuló erőfeszítéseket, illetve a missziói erőfeszítéseket. Még ha elfogadjuk is, hogy más vallásokban is fellelhető számos jó és pozitív elem, szűklátókörű és veszélyes lenne ebből azt a következtetést levonni, hogy ezek a vallások elvezethetnek minket a megváltáshoz. Az Ohn teológia számára komoly aggodalomra ad okot, hogy a mai világ teológiájában az ilyesfajta rövidlátás teret nyert. Az Ázsiában élő keresztények többsége, akiket más ázsiai vallások vesznek körül, nagyon is tudatában vannak, hogy Jézus Krisztus az élet egyetlen Ura.

Krisztusban megmutatkozott a teljes és tökéletes evangélium. Ez az evangélium olyan örömhír, amely szinte túl jó ahhoz, hogy igaz legyen, és amely nem evilági. Nem egy olyan hamis Isten története, aki képtelen megmenteni az emberiséget, hanem egy olyan Szabadítóé, aki valóban megszabadít. Ez az evangélium megnyilvánul a hatalomban, és a boldogság világát hozza el számunkra. Az ázsiai keresztények már túl sokszor hallottak különféle hamis istenekről, és belefáradtak az ilyen történetekbe. Ezért elkeseríti őket, hogy az európai teológusok előássák a föld alól ezeket a hamis isteneket, és a valódi Isten köntösebe bújtatva próbálják őket újragondolni. A teljes Evangélium Jézus Krisztusban található, és Krisztus az élet egyetlen Ura.

Ugyanakkor az Ohn teológia kritikus szemmel tekint a Park gondolkodásához hasonló fundamentalista teológiákra is, amelyek Jézus Krisztus evangéliumát a lélek megváltásának evangéliumára szűkítették le. Jézus Krisztus Evangéliuma nem csupán a lélek megváltásáról szól. Gondoljunk csak a négy evangéliumra: Jézus betegeket is gyógyított. Ő volt a vakok és leprások megmentője. Jézus evangéliuma nem csupán a lélek megváltásának evangéliuma, hanem a test megszabadítója is a halál hatalma alól. E tekintetben tehát Cho hármas áldás felfogása hívebb az evangéliumhoz, illetve egy lépéssel közelebb áll az Ohn teológiához, mint Park fundamentalista teológiája. Ettől

függetlenül Cho teológiájának egyik legnagyobb gyengesége, hogy nem érti Krisztus messiási tanítását, amely az igazság és béke világa felé mutat. Jézus evangéliuma nem csupán egy olyan evangélium, amely megszabadítja az emberiséget a testi gyötrelmekről. Olyan evangélium, amely megsemmisíti az ördög uralmát a világ felett, és helyette megteremti Isten igazságosságának világát, az élet és a béke világát.

Az igazság, a béke és az élet nem csupán szimbolikus fogalmai a messiási királyságnak, hanem annak kézzelfogható megnyilvánulásai. A teljes evangélium az Isten országának eljöveteléről és annak manifesztációjáról szóló evangélium. Ez az evangélium egy olyan, boldogsággal teli világ irányába mutat, amelyben Isten igazságossága, az élet és a béke nem csupán az emberi testet hatja át, hanem a teljes földet és az egész teremtett világot. A teljes evangélium egy olyan világ evangéliuma, amelyben nincs halál, hanem az örök élet és boldogság uralkodik. Ezt a világot nem egy hamis isten teremtette, akinek nincs valódi hatalma. Ez a világ Jézus Krisztus műve, az élet valódi Uráé, aki legyőzte a halált és feltámadott.

Teológia az Isten országáért

Az Ohn teológia célja, hogy terjessze Jézus Krisztus evangéliumát, és láthatóvá tegye az Isten országát. A teljes evangéliumról szóló részben már említettem a Jézus Krisztus evangéliumát. Tisztázzuk tehát most, hogy mit jelent az Isten országáért való teológia.

Az Ohn teológia szerint két jelentős tanítás szól a Bibliában Isten országáról. Az egyik a mennyországban található Isten országáról szól. Ez az a hely, ahol Isten jelenleg is tartózkodik, valamint úgy hisszük, hogy a mennybéli Isten országa az a hely, ahol a történelem végső napjáig tartózkodnak azok a Jézusban hívő emberek, akik már elhunytak. Park lélek-teológiájának középponti célja az volt, hogy az evangelizáció segítségével megmentsük az emberek lelkét, és az Isten országába küldjük őket.

Azonban a Bibliában egy másfajta Isten országa is szerepel: az Isten országa, amely a jövőben eljön a földre. Park teológiája rendkívül kritikusan tekintett az Isten országának ilyen értelmezésére. Park arra a következtetésre

jutott, hogy az az elképzelés, miszerint a történelem a jövőben tovább fejlődik, ezzel eljön az utópia, és a földön létrejön az Isten országa, nem más, mint a liberális teológia tévedése. Park pesszimista volt a történelmet illetően; szerinte a történelem folyamatosan visszafejlődik, míg végül az ördög veszi majd át a hatalmat a világ felett. Park tanítása szerint ez a pesszimista történelemszemlélet a legitim és ortodox.

Azonban ha az egyház ezt a fajta pesszimista történelemszemléletet terjeszti, amelyet Park is vallott, mindenképp szembesül azzal a komoly problémával, hogy aláassa saját társadalmi és politikai felelősségvállalását. Amennyiben a világtörténelem tényleg folyamatosan a pusztulás felé halad, és a világot előbb-utóbb mindenképp az ördög hajtja az uralma alá, akkor semmi jelentősége azoknak az erőfeszítéseknek, amelyek célja a világtörténelem megreformálása. Park fundamentalista teológiája a kezdetektől fogva úgy tekintett az egyházra, mint az üdvösség bárkájára, amely kizárólag a lélek megváltásával foglalkozik; és következésképp nem képes arra ösztönözni az egyházat, hogy megreformálja a történelmet. Ez a helyzet ténylegesen is megmutatkozott Korea történelme során. Amikor Koreában katonai diktatúra uralkodott és az ország a demokráciáért küzdött, a Park teológiáját követő gyülekezetek tagjai jellemzően nem csatlakoztak a diktatúrával szembeszegülőkhez. Park teológiája számos hívőt készítetett az evangelizációra a lelkek megmentése érdekében, de annál kevesebb olyan Park-követő akadt, aki az igazságért és a békéért harcolt volna a világban. Park fundamentalista teológiájából nem nőhetett volna ki olyan, az Isten országáért küzdő vezető, mint Nelson Mandela vagy ifj. Martin Luther King.

Koreában az Isten országáért munkálkodó teológia tényleges fejlődése szorosan összefonódik Jürgen Moltmann hatásával. Az ő nevéhez fűződő reménység-teológia, politikai teológia és béke-teológia nagy hatást gyakorolt számos koreai teológusra és az egyházra, illetve az Ohn teológia fejlődésére is. Moltmann teológiája elsőként a Minjung teológia kialakulásában játszott szerepet. A Minjung teológia Moltmann teológiájával együtt fejlődött, és a folyamat során számos Minjung teológus kötött barátságot Moltmann-nal. Azonban lényeges különbségek is mutatkoznak a Minjung teológia és Moltmann teológiája között, nevezetesen a Szentháromság és az engesztelő áldozat doktrínájának hiánya, valamint a Minjung teológiában megtalálható

gondolat, a *minjung* ön-üdvözülése. Ettől függetlenül a Minjung teológusok gondolkodásában valóban mély nyomot hagyott Moltmann munkássága két fontos területen: az egyik az egyház politikai felelősségvállalása, a másik pedig az egyház missziója, hogy láthatóvá tegye az Isten országát.

Moltmann teológiája Cho hármás áldás teológiájára is hatott. Míg Moltmann Minjung teológiára gyakorolt hatása már az 1970-es években megmutatkozott, Cho teológiájának esetében ez csupán az 1990-es évek második felében következett be. Cho – miután többször találkozott Moltmann-nal – ráébredt, hogy saját teológiája túlságosan szűk területet fed le, mivel csupán az egyén szintjére összpontosít. Cho és Moltmann egyetértettek abban, hogy Isten üdvözítő hatalma nem csak a lélekre korlátozódik, hanem kézzelfogható módon megjelenik a test és általában az élet vonatkozásában is. Cho ugyanakkor egészen addig nem értette meg teljes egészében az isteni üdvösség társadalmi és politikai dimenzióit, amíg Moltmann-nal nem találkozott. Az, hogy 2005-ben Cho hivatalosan is magáévá tette az igazság, a béke és a teremtsévédelem alapelveit, teológiájának fejlődését mutatta, és jelentős teológiai változást jelentett a Koreai Pünkösdi Egyház életében.

A Moltmann-féle Isten országa teológia szintén mély nyomot hagyott a Koreai Presbiteriánus Egyházon (Jézus Presbiteriánus Egyház Tonghap). Moltmann teológiája az Isten országáról már 1985-ben megmutatkozott az egykori Presbiteriánus Főiskola és Teológiai Szeminárium tantestületének teológiai küldetésnyilatkozatában, és még részletesebben megjelent az intézmény 2001-ben elfogadott teológiai oktatási filozófiájában. Az 1985-ös teológiai küldetésnyilatkozat, valamint a 2001-es teológiai oktatási filozófia világos bizonyítékai annak, hogy az Ohn teológia – amely a mai Presbiteriánus Egyetem és Teológiai Szeminárium falai között alakult ki – az Isten országáért munkálkodó teológia. A Koreai Presbiteriánus Egyház (Jézus Presbiteriánus Egyház Tonghap) 2003-ban született Huszonegyedik századi hitvallásán is egyértelműen érezhető a Moltmann-féle Isten országa teológia.

Az Ohn teológia tehát az Isten országáért munkálkodó teológia. Az Ohn teológia felfogása az Isten országáról nagymértékben eltér a 19. századi liberális teológia értelmezésétől. Az Ohn teológia nem osztja a liberális teológia optimizmusát, miszerint a történelem az idő előrehaladtával fejlődik, és végül egy utópisztikus világot hoz majd létre. A történelemnek nem ez a helyes

megítélése. Az Ohn teológia nagyon is tudatában van az ördög munkálkodása nyomán végbement történelmi tragédiáknak, illetve az ehhez kapcsolódó emberi bűnöknek. Emellett azt is világosan látja, hogy a jövőben az emberi történelem a teljes összeomlással is szembesülhet. Az Ohn teológia mégis a reményt hirdeti, a történelem dacára. E remény alapja pedig az, hogy függetlenül attól, milyen erős az ördög, és milyen mélységesek az emberi bűnök, Isten ezeknél sokkal hatalmasabb, és végül Isten győzelme kerekedik majd felül a történelemben. Az Ohn teológia olyan teológia, amely az új világ reménységét hirdeti a Szentlélek által. Olyan teológia, amely kijelenti, hogy az Isten országát a Szentlélek építi, és az egyház az a messiási közösség, amely az Isten országa felé tart.

Dialogikus teológia

Az Ohn teológia célja, hogy elérje a teljes, hiánytalan igazságot, és ehhez feltétlenül arra van szükség, hogy szélesebb körű teológiai és ideológiai párbeszédet folytassunk másokkal. Az Ohn teológia abban hisz, hogy minél szélesebb és mélyebb ez a párbeszéd, annál közelebb kerülhetünk a teljes, hiánytalan igazsághoz.

Az Ohn teológia elismeri, és rendkívül fontosnak tekinti a teológia pneumatologikus dimenzióját. A világon számos teológia fejlődésében játszik katalizátor szerepet a Szentlélek. Nagyon valószínű, hogy az ilyen teológiák mögött a Szentlélek mélyreható munkálkodása húzódik meg. Következésképpen a szélesebb körben folytatott teológiai párbeszéd növelik annak az esélyét, hogy jobban megértsük a Szentlélek széleskörű munkálkodását. Yo Han Hyun *A Szentlélek sokrétű valósága* című művében szót emel a szűklátókörű gyülekezetek és teológiák ellen, amelyek a saját hagyományaik börtönében élnek, és csupán egyetlen pneumatológiát ismernek.¹⁸ Könyvében tárgyalja a világ különböző pontjain megjelenő pneumatológiákat, így a

¹⁸ Yo Han Hyun: *Sungrjung geu dayanghan uhlgoohl* [A Szentlélek sokrétű valósága] (Szöul: Presbiteriánus Egyetem és Teológiai Szeminárium Kiadó, 1998). A kötet alcíme: A pneumatológia holisztikus paradigmája felé.

szubsztancialista, szakramentális, intellektuális, voluntarista, érzelmi, dinamikus, kommunális pneumatológiákat is, és kifejti, milyennek kellene lennie a holisztikus pneumatológiának. Ráébreszti az olvasót arra, milyen szűklátókörű a Pütkösdi Egyház azon múltbéli állítása, miszerint ha valaki nem képes nyelveken szólni, és nem érti meg más egyházak és azok tiszteletének fontosságát, akkor ő nem keresztelkedett meg a Szentlélekkel. E tekintetben tehát az Ohn teológia valóban ökumenikus és egyház-egyesítő; olyan teológia, amely megnyitja az utat a holisztikus teológia felé.

Az Ohn teológia nem tekinti abszolút érvényűnek saját aktuális teológiáját. Mint ahogy a református egyház lelkületének lényege az egyház folyamatos megújulása – *semper reformanda* –, az Ohn teológia is folyamatosan megújítja teológiáját. Az Ohn teológiát nem a Rhee-alapította TongJun teológia határozza meg, és nem is Moltmann teológiája, habár valóban ő gyakorolta a legnagyobb hatást az Ohn teológia fejlődésére. Az Ohn teológia nyitott az egész világgal való párbeszédre, és engedelmeskedik a Szentlélek munkájának, aki a teljesebb igazság irányába vezet minket.

Az Ágostai hitvalláshoz való kötődésük miatt az európai evangélikus egyházak csak lassan képesek a változásokra. A koreai konzervatív presbiteriánus egyházak többsége a Westminsteri hitvallást tekinti abszolútnak, és minden más teológiai elképzelést egyértelműen elítél. Ezek a közösségek nincsenek tisztában a Szentlélek új teológiai tevékenységével. Az Ohn teológia mély sajnálattal tapasztalja, hogy a világon számos gyülekezet a saját szűk teológiai hagyományainak rabságában él, és emiatt képtelen meghallani az itt és most minket megszólító Istent. Az Ohn teológia olyan pneumatológus teológia, amely nyitott, természeténél fogva dialogikus, és odafigyel az Isten szavára, Aki itt és most szól hozzánk.

Az Ohn teológia kritikusan közelít a fundamentalista teológiához, amely abszolútnak tekinti a bibliai idők kultúráját. Mivel a fundamentalista teológia összetéveszti az anakronisztikus tanításokat az Isten igéjével, és görcsösen ragaszkodik a Szentírás betűjéhez, többnyire képtelennek mutatkozik a teológia pneumatológus dimenziójának felismerésére. A fundamentalisták, mivel a Biblia korát tekintik abszolút mércének, elutasítják a női vezetők felszentelését – mind világi, mind egyházi tisztségekre –, és a saját szűk látókörük börtönében élnek, vakon a Szentlélek jelenleg végbemenő munkálkodá-

sára. Az Ohn teológia ezzel szemben egyrészt fenntartja a Jézus Krisztus ki-nyilatkoztatásának abszolút voltát, másrészt viszont teljes mértékben nyitott a Szentlélek sokrétű munkálkodására, amely itt és most történik közöttünk. Az Ohn teológia világosan látja, hogy a Szentlélek fontos munkát szeretne véghezvinni a női lelkipásztorokon keresztül. Mind a rabszolgaság eltörlése, mind a nők emancipációja a Szentlélek műve, amely szorosan kapcsolódik a Szentlélek munkálkodásához.

Az a kijelentés, hogy az Ohn teológia dialogikus, nem azt jelenti, hogy kizárólag a világon előforduló sokszínű teológiákkal áll párbeszédben. Azt jelenti, hogy nyitott a párbeszédre más elképzelésekkel és tudományterületekkel, beleértve a természettudományokat is, illetve elmélyült a világtörténelemben is. Az Ohn teológia azt hirdeti, hogy – ahogy arra az *ohn* szó is utal – az egész világ a teológia tárgyát képezi, és a Szentlélek munkálkodása a világban fontos témája a teológiának. Végső soron az Ohn teológia a Szentlélek útját keresi annak érdekében, hogy az egész világot átformálja az Isten országává.

Imádságos teológia

Az Ohn teológia olyan teológia, amely felhívja a figyelmet az imádság fontosságára. Az Ohn teológia kritikája a Minjung teológia tanításával szemben a *minjung* ön-üdvözüléséről nem a Minjung teológia öntudatának és mozgalmának köszönhető. Éppen ellenkezőleg, ez az egyik legnagyobb erősségét jelenti a Minjung teológiának. Az Ohn teológia más ponton áll szemben a Minjung teológiával; mégpedig a valódi Megváltó felismerésének hiánya miatt. Egyedül Isten az ember és a világ megváltója, nem pedig maga az emberiség.

Az Ohn teológia sajátjának tekinti az idősebb és a fiatalabb Blumhardt, valamint Karl Barth teológiai örökségét. Az ő teológiai hagyományuk világos képet ad a valódi Megváltóról, illetve nagy hangsúlyt fektet az imádságra a lelkési szolgálatban és a teológia gyakorlásában.¹⁹ Szerte a világban számos

¹⁹ Myung Yong Kim: *Karl Barthui shinhak* [Karl Barth teológiája] (Szöul: Jireh Suhwon, 2011).

filozófiai teológia létezik, de ezek közül csupán néhányra jellemző, hogy ilyen kiemelt jelentőséget tulajdonít az imádkozásnak. Semmilyen teológia, amely nem ismeri fel az imádság fontosságát, nem lehet teljes teológia.²⁰

A koreai egyház az imádságból nőtt ki. Arra a kérdésre, hogy mi jellemzi a koreai egyházat, azt a választ adhatjuk, hogy a koreai egyház imádkozó egyház. Nincs még egy olyan egyház a világon, amely annyit és olyan buzgón imádkozna, mint a koreai egyház. A koreai egyház spiritualitásának központja maga az imádság. A hajnali ima a koreai egyház egyedülálló gyakorlata, amely szinte sehol máshol nem jelenik meg. Korea egyik legjellegzetesebb óriásgyülekezete, a Myungsung Presbiteriánus Gyülekezet világszerte híres az – évszaktól függően – napi három-négy alkalommal megtartott imaalkalmairól. A koreai egyház azt vallja, hogy az imádság képes megváltoztatni a történelmet. A koreai szemináriumokban minden tanórát imádkozással indítanak, és naponta egy órára megszakítják a tanulást, hogy közös istentiszteleten vegyenek részt, imádsággal együtt. Sok szemináriumi hallgató egész éjjel imádkozik. A koreai szemináriumi tanulók voltak azok, akik azt vallották, hogy még mielőtt a lelkeszi hivatás útjára lépnének, úgy kell imádkozniuk, hogy közben olyan erősen kapaszkodnak egy fenyőfába, hogy azt képesek legyenek gyökerestől kihúzni. Az ő imádságról szóló tanításuknak köszönhető, hogy a koreai egyház ilyen elképesztő mértékben tudott növekedni.

Az Ohn teológia olyan teológia, amely nagy hangsúlyt fektet az emberiség valódi megváltójára, illetve az imádság fontosságára. Olyan teológia, amely vallja: az a gyülekezet, amelyből hiányzik az élő imádság, pusztulásra van ítélve. Az Ohn teológia nem elmékedő teológia, hanem mélyen a gyakorlatban gyökerezik. Mivel az Ohn teológia világosan látja, milyen jelentős az ördög munkálkodása a világban és a történelemben, arra figyelmeztet, hogy a valódi győzelem nem jöhet el imádság nélkül. Az Ohn teológia egyik legfontosabb mottója: „Az Urat keressétek, akkor élni fogtok”.

²⁰ Barth teológiája kiemeli az imádkozás fontosságát. Barth számára a „Hívj segítségül engem” (Zsoltárok 50,15) jelenti minden isteni parancs alapját. K. Barth: *Das Christliche Leben* (Zürich: 1976), 67. Etikája szintén az imádsággal kezdődik. Az Ohn teológia nagyra tartja Barth nézeteit az imádságról.

A szeretet etikája

Jézus a szeretet és a szolgálat segítségével kívánja megteremteni az Isten országát a földön. „Tedd vissza kardodat a helyére, mert akik kardot fognak, kard által vesznek el. Vagy azt gondolod, hogy nem kérhetném meg Atyámat, hogy adjon mellém most tizenkét sereg angyalnál is többet?” (Máté 26,52-53). Az Ohn teológia nem hisz az erőszak hatalmában, és nem tekinti hősnak Dzsingisz kánt vagy Nagy Sándort. A történészek szemében talán azok a hódítók a hősök, akik erőszakkal elfoglaltak idegen földeket, gyújtogattak és kiirtották az ott élőket; az Ohn teológia azonban komolyan kétségbe vonja e történelemszemlélet létjogosultságát. Az Ohn teológia úgy tartja, hogy Adolf Hitler mögött az ördög mélyenszántó munkálkodása húzódik meg. A háborúk, gyilkosságok és halál történelme árnyékában is az ördög alakja sejlik fel. Az ördög a gyilkosság lelke (Jn 8,44); és a háború, a gyilkosság és az etnikai önzés politikája mögött is az ördög húzódik meg.²¹

Az Ohn teológia nagyra becsüli a béke teológiáját, illetve azokat a béke-mozgalmakat, amelyek az 1980-as évek Európájában zajlottak. Meggyőződése, hogy a berlini fal leomlása, valamint azon csodálatos eseménysorozat mögött, amelynek eredményeképp véget ért a kelet és nyugat között dúló hidegháború, az európai egyház által létrehozott béke-teológia húzódik meg. Az Ohn teológia azt vallja, hogy az ellenség szeretetének lelkülete megváltoztatja a történelmet, és megteremti az élet és a béke világát. Abban is hisz, hogy a Jézus járta út az ellenség szolgálatának és szeretetének útja, mert az Isten országát a szolgálat és a szeretet segítségével lehet elérni, nem pedig erőszakkal és háborúval.

Az Ohn teológia hisz abban, hogy a világ egyházaiban és teológiáiban jelenleg uralkodó etika – amely jellemzően elválasztja egymástól a személyes és a társadalmi etikát, miközben a csoportok közötti kapcsolatokban alkalmazza az igazságosság elvét – távolról sem teljes.²² Abban is hisz, hogy a kü-

²¹ Kim, Myung Yong: *Hyundaiui dojuhngwa ohneului jojigshinhak* [Kortárs kihívások és a mai rendszeres teológia] (Szöul: Presbiteriánus Egyetem és Teológiai Szeminárium Kiadó, 2011), 44–45.

²² Habár Reinhold Niebuhr teológiája világszerte jelentős hatást gyakorolt, az Ohn teológia szemszögéből bőven akad benne kifogásolható elem.

lönböző csoportok közötti mélyreható ellentétek a szeretet segítségével feloldhatók. Az Ohn teológia vallja, hogy a világbékét nem lehet a törvényeken alapuló etika segítségével elérni. Az evangéliumon alapuló etika a szeretetből indul ki, és a csúcspontja nem más, mint az ellenség szeretete. Az élet és a béke világát csakis úgy valósíthatjuk meg, ha az evangéliumot vesszük alapul az etikához, nem pedig a törvényeket.

Az Ohn teológia hiszi, hogy az ördög legyőzéséhez a szeretet adja a valódi erőt, mert az Isten szeretet (1Jn 4,8), és Isten hatalma a szeretetben és a szeretet által működik. Az ördög nem képes győzelmet aratni az Isten és a szeretet felett. Isten ereje a világ megmentésére a szeretetben rejlik. Az Ohn teológia olyan teológia, amely arra törekszik, hogy megteremtse a kereszten és az evangéliumon alapuló etikát, a szeretet etikáját.

Összegzés

Koreában a legszélesebb körű és legnagyobb hatású teológia a fundamentalista teológia volt, amelynek vezető alakja Hyung Ryoung Park volt. Ennek ellenére a koreai teológia nem maradt meg a fundamentalizmus korlátai között. Cho egy olyan élet-teológiát hozott létre, amely eltávolodott a lélekközpontú fundamentalista teológiától, ami jól látható a hármás áldás teológiában. Cho olyan teológiát hirdetett, amely reményt nyújtott a Koreában élő betegeknek és szegényeknek, és megalapította a Joidói Egyházat, amely idővel a világ legnagyobb gyülekezete lett. Cho teológiájából azonban nem fejlődött ki az Isten országának teológiája, amely megmenti a társadalmat és a történelmet. Az 1970-es években megjelenő Minjung teológia az igazságosságért és a demokráciáért küzdött, és végül képes volt elúzni a diktatúrát. Jelentős történelmi eredményt ért el: elhozta a demokráciát Korea életébe. Számos Minjung teológus aktív szerepet vállalt a politikában Dae Jung Kim elnök kormányzása idején. A Minjung teológia azonban túlságosan progresszív doktrínákat kívánt elfogadtatni a koreai gyülekezetekkel – ilyen például elsősorban a *minjung* ön-üdvözülése –, ugyanakkor figyelmen kívül hagyta a Szentháromság és az engesztelő áldozat doktrínáit. Ennek köszönhetően nem tudott gyökeret eresztetni Koreában. Az Ohn teológia 130 év koreai teo-

lógijának kiteljesedése és csúcspontja, amely egyesítette Park lélek- és gyülekezetközponjú teológiáját, Cho élet-teológiáját, valamint a koreai Minjung teológia történelmileg felelős teológiáját, és amely a Presbiteriánus Egyetem és Teológiai Szemináriumban teljesedett ki. Kialakulásához hozzájárult Luther és Kálvin református teológiája; emellett Karl Barth és Jürgen Moltmann német teológusok, valamint a híres koreai teológus, Jong Sung Rhee hatása.

Az Ohn teológia olyan Szentháromság-teológia, amely Isten kegyelmére és uralmára összpontosít, és arra törekszik, hogy hiánytalan, teljes teológia legyen. Holisztikus ekkleziológiája világosan megfogalmazza, hogy az egyház feladata Jézus Krisztus evangéliumának terjesztése és az Isten országának megjelenítése. Emellett az Ohn teológia élet-teológia is, amely igyekszik teljes valójában megérteni a Szentlélek munkálkodását, Aki az egész világot és a világegyetemet meg kívánja menteni, miközben jelen van benne. Az Ohn teológia dialogikus teológia, amely folyamatosan megújul annak érdekében, hogy engedelmeskedjen a Szentlélek akaratának.

BIBLIOGRÁFIA

- Barth, Karl: *Das Christliche Leben*. Zürich: Theologischer Verlag, 1976.
- Hyun, Yo Han: *Sungryung geu dayangan uhlgoohl* [A Szentlélek sokrétű valósága: a pneumatológia holisztikus paradigmája felé]. Szöul: Presbiteriánus Egyetem és Teológiai Szeminárium Kiadó, 1998.
- Kim, Myung Yong: *Karl Barthui shinhak* [Karl Barth teológiája]. Szöul: Jireh Suhwon, 2011.
- Kim, Myung Yong: *Hyundaiui dojuhngwa ohneului jjojigshinhak* [Kortárs kihívások és a mai rendszeres teológia]. Szöul: Presbiteriánus Egyetem és Teológiai Szeminárium Kiadó, 2011.
- Kim, Myung Yong: „The Reception of Karl Barth in Korea” [Karl Barth fogadtatása Koreában]. In *Dogmatics after Barth: Facing Challenges in Church, Society and the Academy*, szerk. Günter Thomas, Rinse H. Reeling Brouwer és Bruce McCormack, 15–24. Lipcse: CreateSpace Independent Publishing Platform, 2012.
- Moltmann, Jürgen: *Die Quelle des Lebens: Der Heilige Geist und die Theologie des Lebens*. München: Kaiser Verlag, 1997.
- Nag, Woon Hae: „Moltmann’s Theology and Korean Theology” [Moltmann teológiája és a koreai teológia]. Ph.D. disszertáció, Presbiteriánus Egyetem és Teológiai Szeminárium Kiadó, 2011.
- Rhee, Jong Sung: *Choongye rhee jongsung juhjak juhunjib* [Choongye Rhee Jong Sung összes művei]. Negyedik kötet, *Ghidoakloan* [Krisztológia]. Szöul: Academia Christiana of Korea, 2001.
- Rhee, Jong Sung, Myung Yong Kim, Chul-Hol Yoon és Yo Han Hyun: *Tongjunjuk shin-hak* [Holisztikus teológia]. Szöul: Presbiteriánus Egyetem és Teológiai Szeminárium Kiadó, 2004.

Suh, Nam Dong: „Dooh yiyagiui hapryu [Két történet egyesítése.]” In *Minjungshinhakui tamgu* [A Minjung teológia feltárása], 52–55. Szöul: HanGhil Sah, 1983.

Suh, Nam Dong: „Minjung(siahl)eun noogoongah? [Ki a minjung?].” In *Minjungshinhakui tamgu* [A Minjung teológia feltárása], 217–218. Szöul: HanGhil Sah, 1983.